

Sammanställning av uppgifter från lärarenkät vid kursprovet *Dit vinden blåser – om trend, utveckling och förändring, vt 2012* (gymnasiet och komvux)

Enkäten för vårterminens kursprov *Dit vinden blåser* har besvarats av 474 lärare. Sammantaget har cirka 3600 läromaterial och ca 70 000 texthäften och elevinstruktioner distribuerats till cirka 1000 skolor. Eftersom ett antal skolor rekviderat material i flera omgångar kan den exakta siffran för hur många skolor som deltagit inte anges. Sedan 2009 besvaras alla enkäter digitalt men svarsfrekvensen är ändå tämligen låg. Detta gör att den statistik och de slutsatser som presenteras i denna rapport måste beaktas med visst förbehåll. Vi kan samtidigt se att fler och fler lärare besvarar enkäten för vart år som går.

Av de lärare som besvarat enkäten anger 96 % att de undervisar på ungdomsgymnasiet och 4 % på komvux. Andelen lärare som undervisar i Svenska som andraspråk B är 14 %. På frågor med fler än ett svarsalternativ baseras beräkningarna på det antal lärare som besvarat frågan. Bortfallet är här mycket lågt. På övriga frågor baseras beräkningarna på 474 lärare.

Svar på ofta förekommande frågor i enkäterna

Provgruppen har tyvärr inte möjlighet att ge personliga svar på frågor och kommentarer som förekommer i enkäterna. I stället redovisas några vanligt förekommande synpunkter här.

- *Varför finns inte det gröna lärarhäftets kopieringsmaterial digitalt?*

Skolverket arbetar sedan en tid tillbaka med att färdigställa en digital provplattform. När den är klar att tas i bruk kommer förberedelsematerial, instruktioner och bedömningsanvisningar att vara nedladdningsbara ute på skolorna. Fram tills dess får materialet inte läggas ut digitalt. För texthäftets del saknas de publiceringstillstånd som krävs och för övrigt material innebär sekretessbestämmelserna att sådan spridning inte är lämplig.

- *Hur platsar det nationella provet in i strävan mot en formativ pedagogik?*

Det finns många pedagogiska vinster med att arbeta mer processinriktat, men det nationella provet för Svenska B och Svenska som andraspråk B har inte det syftet. Det är ett summativt prov som mäter kursplanens mål, vilket anges i det gröna och i det röda lärarhäftet. I de fall eleven inte avslutar sin kurs kort efter provtillfället kan det dock fylla en formativ funktion och ge såväl lärare som elev en indikation på vilka förmågor elever behöver utveckla.

- *Svenska B är en kurs med klart litteraturfokus – varför märks inte det tydligare i provet?*

Om de lärare som formulerat frågor och synpunkter liknande denna menar att Svenska B i huvudsak är en kurs i litteraturhistoria, vill vi i provgruppen peka på att av kursplanens sex mål är det endast i två som skönlitteraturen explicit nämns. Provet har en ambition att i minst en skrivuppgift mäta elevers förmåga att analysera och kommentera skönlitterär text, men med det upplägg som provet har kan den litterära uppgiften inte göras obligatorisk för eleverna.

Nedan följer en utförligare redovisning av enkätsvaren.

Fråga 1–2: Synpunkter på provets innehåll och utskick

Av de svarande lärarna anger 92 % att kursprovet som helhet var bra. De motiveringar som ges visar att temat – trend, utveckling, förändringar – tilltalat eleverna och legat inom deras intressesfär. De lärare som menar att provet inte fungerat bra anför skäl som att temat är ”spretigt” och att eleverna inte kunnat relatera till det.

Sedan 2007 skickas provmaterialet ut till skolorna i två omgångar. I det första utskicket kommer texthäftet och det gröna häftet *Lärarinformation*. Några dagar före provdatum anländer sedan uppgifterna till delprov B och bedömningsanvisningarna vilka inte får delas ut förrän på provdagen. Skälet är att öka säkerheten och minska risken att känsligt provmaterial läcker ut. Utskicket i två omgångar har fungerat bra enligt 89 % av lärarna. Det är dock uppenbart att distribution och organisation av provet väcker en del frågor och kommentarer och en utförligare redovisning av dem finns under rubriken **Övriga synpunkter** sist i denna enkätsammanställning.

Fråga 3-5: Synpunkter på lärarinformationen (det gröna häftet)

Hela 97 % av lärarna anser att informationen i det gröna häftet är bra. En övervägande majoritet av lärarna använder de kopieringsunderlag som finns i häftet. ”Förslag till infallsvinklar för det muntliga provet” och ”Elevens PM – två fungerande lösningar” har båda använts av 97 %. Det kopieringsunderlag som används i minst utsträckning är ”Frågor att fundera över...” för delprov B. Fördelningen i övrigt framgår av tabell 1.

Tabell 1. Andel lärare som använt respektive kopieringsunderlag från det gröna häftet med sina elever.

Kopieringsunderlag för delprov A: Förslag till infallsvinklar för det muntliga provet	97 %
Kopieringsunderlag för delprov A: Elevens pm – två fungerande lösningar	97 %
Kopieringsunderlag för delprov A: Noteringsunderlag för muntliga anföranden	89 %
Kopieringsunderlag för delprov A: Bedömningsmatris för delprov A: muntligt prov	96 %
Kopieringsunderlag för delprov B: Beskrivning av återkommande uppgiftstyper	93 %
Kopieringsunderlag för delprov B: Skrivråd	91 %
Kopieringsunderlag för delprov B: Hur bedöms en elevtext?	91 %
Kopieringsunderlag för delprov B: Bedömningsmatris för delprov B: skriftligt prov	97 %
Kopieringsunderlag för delprov B: Frågor att fundera över ...	86 %

Trots att användningen av kopieringsunderlagen inte är fullt 100 % drar provgruppen slutsatsen att materialet fyller sin funktion och vi vill samtidigt betona hur angeläget det är att elever får ta del av exempelvis de generella bedömningsmatriser som ingår. Av de 2 % som menar att lärarinformationen är dålig svarar några att det egentligen är mängden information som vållar problem men också att häftet är rörigt.

Fråga 6–9: Synpunkter på texthäftet

Kursprovets texthäfte finns även tillgängligt på cd i form av inläsningar. Av lärarna har 19 % använt cd-materialet med hela klassen och 47 % med vissa elever.

I tabell 2 redovisas lärarnas åsikter om texternas lämplighet för eleverna på det eller de program där läraren undervisar.

Tabell 2. Hur bedömer du texterna i häftet för dina elever?

	Välvald	Ganska bra	Olämplig
Dagens ungdomar är lata och bortskämda!	91 %	8 %	1 %
För oss som blir rånade är det ingen lek, Lego!	53 %	44 %	3 %
Boktjuven	31 %	55 %	14 %
Norge lockar svenska ungdomar	87 %	13 %	0 %
Älskade ondska	51 %	45 %	3 %
Därför lyder inte alla doktorn	52 %	45 %	3 %
Genomsnittlig månadslön 2010	51 %	45 %	4 %
Det är vi som är 90-talisterna!	77 %	22 %	1 %
Kärleken, kriget	33 %	56 %	11 %
Hon siktar mot det omöjliga	61 %	36 %	3 %
Det tar "Eva" 14 år att tjäna in sin utbildning	55 %	42 %	3 %
Madrigal	35 %	56 %	8 %
Uppror	37 %	54 %	9 %
Om jag tar med dig på en resa	35 %	57 %	8 %
Natthimmelen	33 %	57 %	10 %
Hysén: Därför kommer jag ut	87 %	13 %	0 %
Som välmående kvinna misstänks jag vara gravid	83 %	17 %	1 %
Har mage att kräva fet skatt	66 %	32 %	2 %
Generation i identitetskris	52 %	39 %	9 %
Mordet på Harriet Krohn	29 %	59 %	12 %
Minnen	40 %	53 %	8 %

Anm: Obs! att summan av procentsatserna ibland går över eller under 100 %. Detta beror på att procentsatserna är avrundade på decimalnivå

Enkäten visar entydigt att debattartikeln "Dagens ungdomar är lata och bortskämda!" av Bert Karlsson är den text som flest lärare finner välvald. En lärare kommenterar dock att det var olämpligt att ha denna text först i häftet eftersom hennes elever blivit så engagerade att de inte velat gå vidare i häftet och ge de andra texterna en chans. Tillsammans med artikeln "Norge lockar svenska ungdomar" utgjorde den underlag för uppgiften "Latoxar eller arbetsmyror?" och även den sistnämnda artikeln har en klar majoritet av lärarna bedömt som välvald. Ytterligare en text som sammantaget fungerat väl är artikeln "Hysén: Därför kommer jag ut". De texter som lärarna i lägre grad funnit lämpliga är alla skönlitterära: romanutdrag och dikter. I detta sammanhang är det också värt att notera att flera lärare påpekar att texterna passar väl i ett nationellt prov men att den aktuella elevgruppen inte förstått eller inte varit intresserad.

Tabell 3. Hur bedömer du bilderna i häftet för dina elever?

	Välvald	Ganska bra	Olämplig
Glidflygare	46 %	51 %	3 %
Trälar under penningen	71 %	28 %	1 %
Far och jag	52 %	45 %	3 %
Ur filmen Ocean's Thirteen	52 %	43 %	5 %
Separation	49 %	48 %	3 %
Arbetande ungdomar	65 %	33 %	2 %
Den mörka sidan	52 %	44 %	4 %
Transformation	56 %	42 %	3 %
Skavlans Ark	45 %	50 %	5 %
Sväva med innehåll	44 %	49 %	6 %
Hillary Clinton och Aung Sang Suu Kyi	47 %	47 %	6 %
Pluggandets verklighet	55 %	41 %	4 %
Vägar	40 %	52 %	8 %
Dörr på glänt	53 %	43 %	4 %
Gamla skidor	45 %	48 %	7 %
Grammofon med stenkaka	50 %	44 %	7 %
Skrivmaskin	50 %	45 %	6 %
Racerbil från 1920-talet	51 %	43 %	6 %
Objects of desire (Food of love)	49 %	47 %	4 %
Joan Baez och Bob Dylan	41 %	51 %	8 %
Fängslande	41 %	54 %	5 %
Gamla foton	49 %	46 %	5 %

Anm: Obs! att summan av procentsatserna ibland går över eller under 100 %. Detta beror på att procentsatserna är avrundade på decimalnivå

De två mest uppskattade bilderna är enligt lärarna *Trälar under penningen* och ”Arbetande ungdomar” som 71 % respektive 65 % anser är välvalda. Bägge dessa bilder är publicerade på samma sidor som de mest uppskattade texterna. Bilden *Trälar under penningen* är en målning från 1893 av Eero Järnefelt och det är tämligen ovanligt att häftets konstbilder är de mest uppskattade.

Vad gäller texthäftets layout och utformning, med avseende på hur lätt det är att läsa och hur tilltalande det är, svarar nästan 60 % att den är bra och cirka 40 % att den är ganska bra. Knappt 1 % tycker att utformningen är dålig.

Fråga 10–15: Synpunkter på delprov A – muntligt prov

Det muntliga provet gick bra enligt 88 % av lärarna vilket är jämförbart med siffran för ht 2011 som var 90 %. I likhet med frågan om provet som helhet är det temat och dess möjligheter som inspirerat eleverna, enligt lärarna. Av de negativa kommentarerna kan man utläsa att temat varit alltför abstrakt för i synnerhet elever från yrkesförberedande program. De ur provhänseende mest anmärkningsvärda kommentarerna är dock att många elever inte genomför den muntliga delen på grund av ovilja mot framträdanden. En lärare anger att eleverna uteblivit eftersom de på detta sätt velat protestera mot nationella prov.

Till det muntliga provet har lärarna och eleverna möjlighet att använda sig av bildmaterial på Nationalmuseums webbplats, något som 19 % gjort. Detta är en ungefär lika stor andel som ht 2011 (22 %).

Av de tillfrågade lärarna anser 83 % att de hade stor nytta av bedömningsmatrisen, medan färre anser att de hade stor nytta av noteringsunderlaget (56 %). Detta är liknande omdömen som ht 2011. I anslutning till det muntliga provet ska eleverna skriva ett pm. Detta tycker 80 % av lärarna fungerade bra.

Fråga 16–21: Synpunkter på delprov B – skriftligt prov

När det gäller det skriftliga provet svarar 74 % av lärarna att det gick bra. Tyvärr uppstod ett fel i den digitala enkäten och där förekom en uppgiftstitel som inte fanns med i provet. Vi beklagar detta och kan därför inte redovisa korrekta siffror på lärarnas bedömning av respektive skrivuppgift. En genomgång av lärarnas kommentar visar att de två argumenterande uppgifterna, ”B1 Latoxar eller arbetsmyror” samt ”B5 Hälsotrend eller hälsohets?” är de som intresserat flest elever. Några lärare menar dock att instruktionen till ”B5 Hälsotrend eller hälsohets?” inte varit tydlig nog och att eleverna därför snarare diskuterat skönhetsideal i samhället. Av kommentarerna framgår också att valen av genrer i instruktionerna försvårar för eleverna. Samtidigt skriver många lärare att elever blivit så engagerade i ämnet att de därför inte reflekterat över vad instruktionerna verkligen kräver.

Anvisningarna för bedömning till det skriftliga provet var till stor nytta enligt 89 % vilket är obetydligt fler än för ht 2011 då siffran var 85 %.

I tabell 5 redovisas om delproven bedöms av en eller flera lärare.

Tabell 5. Hur har kursprovet bedömts?

	Delprov A	Delprov B
Samtliga elevprestationer har medbedömts	14 %	22 %
Många elevprestationer har medbedömts	6 %	18 %
Vissa elevprestationer har medbedömts	19 %	33 %
Samtliga elevprestationer har bedömts av mig ensam	59 %	17 %
Samtliga elevprestationer har bedömts av annan lärare	1 %	9 %
På annat sätt	1 %	1 %

För delprov A visar enkäten att samtliga prestationer bedöms av läraren ensam i 59 % av fallen. Vid delprov B är det dock vanligare att man tar hjälp i bedömningen, då 33 % av lärarna bedömt vissa elevprestationer tillsammans med en annan lärare och 18 % har bedömt många elevprestationer med annan lärare. Samtliga elevprestationer har bedömts tillsammans med en annan lärare i 22 % av fallen. Dessa resultat uppvisar inga större skillnader jämfört med höstterminens.

Fråga 21-22: Andra aspekter på provet

Merparten (75 %) av de lärare som besvarat enkäten undervisar inte i kursen Svenska som andraspråk B och då så få andraspråklärare svarat blir siffrorna mycket osäkra. Enkäten visar att 10 % av lärarna tycker att provet ger det stöd som behövs för bedömning av elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk och 9 % anser att provet i viss mån ger det stöd som behövs medan 1 % svarar att provet inte ger tillräckligt stöd. I de fåtal kommentarer som kommit in önskas speciella bedömningsmatriser för dessa elever, men i kursplanen finns inget underlag för en särskild matris för svenska som andraspråk.

Vanliga anpassningar som har gjorts för elever med funktionsnedsättning är tillgång till cd:n med inspelning av texthäftet, förlängd skrivtid, möjlighet att skriva delprov B på dator samt möjlighet att genomföra delprov A i mindre grupp. Inga speciella problem kring anpassningar för dessa elever har framkommit i enkäten.

Fråga 24–25: Kursprovet och kursplanen

Tabell 6. Fördelning av lärares synpunkter på kursprovet i Svenska B och Svenska som andraspråk B, vt 2012.

	I mycket stor utsträckning	I ganska stor utsträckning	I ganska liten utsträckning	I mycket liten utsträckning/ ingen alls
I vilken utsträckning anser du att kursprovet speglar ämnessynen i kursplanen?	16 %	65 %	18 %	1 %
I vilken utsträckning anser du att kursprovet påverkar din tolkning av kursplanens mål och betygskriterier?	12 %	63 %	24 %	2 %
I vilken utsträckning anser du att kursprovet påverkar de arbetsformer du använder i undervisningen?	12 %	59 %	25 %	3 %
I vilken utsträckning anser du att kursprovet påverkar det innehåll – i betydelsen delmål och delfärdigheter etc. som tas upp i undervisningen?	11 %	66 %	21 %	2 %
I vilken utsträckning anser du att kursprovet påverkar det slutbetyg du ger enskilda elever?	6 %	60 %	32 %	2 %

Anm: Obs! att summan av procentsatserna ibland går över eller under 100 %. Detta beror på att procentsatserna är avrundade på decimalnivå

Lärarnas respons på frågorna kring kursprovets relation till kursplan och hur kursprovet påverkar lärarnas arbete följer i stort sett samma mönster som tidigare år. De flesta menar att kursprovet i ganska stor utsträckning påverkar tolkning av mål och kriterier, vilka arbetsformer och innehåll som används i undervisningen samt vilket slutbetyg den enskilde eleven får. Totalt anser en majoritet av lärarna att provet speglar ämnessynen i kursplanen i mycket eller ganska stor utsträckning. Provggruppen kan dock konstatera att något färre lärare jämfört med ht 2011 svarar att provet i stor utsträckning speglar ämnessynen i kursplanen.

Övriga synpunkter

Många synpunkter som framkommer rör frågan om provets relevans i förhållande till målen i kursplanen och de nationella betygskriterierna. De flesta lärare påpekar att proven i stort sett alltid bekräftar det betyg som de preliminärt satt på eleverna. En ofta förekommande uppfattning är dock att proven inte i tillräckligt hög grad täcker kursplanens mål. En tendens i vårterminens enkäter är också ett missnöje med själva utskicksförfarandet och framför allt det faktum att proven i Svenska B, Svenska 1 och de nationella proven i engelska sammanfaller i tid. Vi i provgruppen för de nationella proven i svenska och svenska som andraspråk beklagar att så många lärare känner all denna frustration. Varken provgruppen eller Skolverket har mandat att förelägga skolorna hur lärarnas arbetssituation ska se ut, men vi vill också framföra att det är en svårighet att sprida proven över längre tid då de dels ska genomföras i slutet av en kurs, dels ska placeras så att elever både på teoretiska och praktiska program ska få möjlighet att skriva dem. När det gäller utskicksförfarande vill vi dock påpeka att proven alltid lämnar institutionen för nordiska språk på utsatt dag och att tryckeriet alltid levererar till skolorna i den vecka som anges redan i början av terminen. Om leveransen inte når lärarna inom angiven vecka bör hanteringen på skolan kanske ses över.

Vi i provgruppen är tacksamma för alla synpunkter och förslag på förändringar som har inkommit. De är till stor hjälp i vårt fortsatta arbete med både gamla och nya kursprov.

Gruppen för nationella prov i svenska och svenska som andraspråk
Institutionen för nordiska språk
Box 527
751 20 UPPSALA